

Vahvan presidentin profiili

MATTI VIRTANEN

Matti Vanhasen porvarihallitus asetti lokakuussa 2008 Christoffer Taxellin johtaman komitean valmistelemaan perustuslain uudistusta. Tärkeimpänä tavoitteena oli pohtia, millä tavalla presidentin valtaoikeuksia pitäisi edelleen karsia.

Aiempien gallup-kyselyiden perusteella tiedettiin jo silloin, että kansan enemmistö haluaa säilyttää vahvan presidentin. Tätä niin poliittisen kuin mediaeliitin-kin silloinen valtavirta piti todisteena suomalaisten jälkijättöisestä autoritaarisuudesta, vahvan johtajan haikailusta – kaipuusta Urho Kekkosen puolimonarkistiseen aikaan.

YLEn Taloustutkimuksella helmikuussa 2009 teettämä kyselytutkimus kertoi kuitenkin tarkemmin.

Tulosten perusteella suomalaiset todella haluavat vahvan presidentin, mutta kerrankin kysely oli tehty sillä tavalla taitavasti, että YLE ja Taloustutkimus voivat onnitella itseään. Tuloksista piirtyy nimittäin esiin halutun vahvuuden profiili: kansan enemmistö ei kaipaa yksinvaltiasta, vaan vahvaa ulkopoliittista yhteistyöjohtajaa.

Vuoden 2000 perustuslain uudistuksessa presidentin valtaoikeuksia karsittiin huomattavasti. YLEn vuoden 2009 gallup teki vertailuasetelman: se mittasi presidentin nykyisen aseman kannatusta suhteessa Urho Kekkosen aikaisiin valtaoikeuksiin.

Selkein ero oli kysymyksistä tärkeimmässä. Täydet 90 prosenttia kansasta kannatti sitä, että presidentti johtaa ulkopoliittikkaa *yhteistoiminnassa hallituksen kanssa* (kuten vuoden 2000 perustuslaki määrittelee). Kekkosen aikaisen periaatteen (ulkopoliittikan johtaminen hallituksesta riippumatta) takana oli vain 20 prosenttia. Näiden kummankaan kysymyksen suhteen kolmen silloisen suuren eli kokoomuksen, keskustan ja SDP:n kannattajien välillä ei ollut olennaista eroa.

Vuoden 2000 perustuslain mukaan EU-politiikkaa johtaa pääministeri yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. YLEn kyselyn mukaan tässäkin vastaajien suuri enemmistö eli 81 prosenttia kääntäisi suhteen toisin päin: että myös EU-politiikkaa johtaisi presidentti yhteistoiminnassa hallituksen kanssa. Enemmistö mieltää siis EU:n edelleen osaksi ulkopoliittikkaa.

Silti kyselyn mukaan kansan vähemmistö, mutta vain siis vähemmistö, kaipaa edelleen Kekkosen aikaisia valtaoikeuksia. Eduskunnan hajotusvallan presidentille palauttaisi 41 prosenttia. Pääministerin nimittämisen 30 prosenttia olisi valmis siirtämään takaisin presidentille, mutta hallituspohjan valinnan vain 17 prosenttia. Vallan kumota eduskunnan säätämä laki antaisi presidentille 23 prosenttia vastaajista.

Presidentille nykyisin kuuluvista armeijan ylipäällikkyydestä ja kansliapäällikköjen nimitysvallasta kansa oli tasaisemmin kahta mieltä.

Joten: kansa näyttäisi haluavan presidentin, joka on ennen kaikkea vahva ja itsenäinen ulkopoliittinen linjanvetäjä, mutta joka samalla on vallankäytössään sidottu eduskunnan luottamusta nauttivan hallituksen myötämääräämiseen – aivan kuten vuoden 2000 perustuslaki instituutioiden väliset suhteet määrittelee. Näin kan-

sa saa kaksi ristiinsidottua väylää, joiden avulla se voi kontrolloida eliittiiään – kansa kun valitsee suoraan niin presidentin kuin eduskunnan.

Samalla YLE:n Gallup osoitti, ettei kansa oikein osta selitystä, että presidentin nykyisten valtaoikeuksien riisuminen jotenkin lisäisi demokratiaa tai kuten iskusana kuului, “parlamentarismia”. Jos nykyisenkaltaista presidenttiä ei olisi, pääministeristä tulisi kaiken politiikan, niin sisäisen kuin ulkoisen, yksinvaltiainen – eli saisi valta-aseman, jollaista Kekkonen voisi vain kadehtia. Pääministeriksi taas pääsee vaaleissa eniten ääniä saaneen puolueen johtaja, mihin nykyisin riittää hieman yli 20 prosentin kannatus. Kansan päättelee siis varsin perustellusti, että vastapainoksi – mutta hallituksen kanssa yhteistyöhön sidotuksi – tarvitaan yli 50 prosentin presidentti.

Rymisten liikkeelle lähtenyt Taxellin komitea päätyi helmikuussa 2010 lopulta varsin vesitettyyn mietintöön, jonka pohjalta tehdyn esityksen viime eduskunta yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyi. Nykyisen eduskunnan pitäisi hyväksyä esitys muuttamattomana kahden kolmasosan enemmistöllä, jotta se astuisi voimaan.

Uusi eduskunta aloitti tämän esityksen lopullisen käsittelyn 13. syyskuuta lähettämällä sen perustuslakivaliokuntaan, joka aloitti siitä tehtävän mietinnön valmistelun 4. lokakuuta. Tätä kirjoitettaessa ei ole tiedossa, onko lakiesitys ehtinyt jo eduskunnan ratkaisevaan äänestykseen. Jos se ei saa(nut) taakseen kahta kolmasosaa, syynä tuskin ovat sen sisältämät suhteellisen epäolennaiset muutokset presidentin valtaoikeuksiin. Suurin kipukohta nykyeduskunnan kannalta on perustuslakiesitykseen tehty lisäys, jonka mukaan Suomi on EU:n jäsenvaltio.